

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 1C0067

EDUCATION SCIENCES

Received: November 2008
Accepted: June 2009
Series : 1C
ISSN : 1308-7274
© 2009 www.newwsa.com

Ayşe Dilek Öğretir
Gazi University
ogretir@gazi.edu.tr
Ankara-Turkey

TELEVİZYONUN OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARA ETKİLERİ: AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ VE TELEVİZYON İZLEME SÜRELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, çocukları televizyon (TV) sürelerini ikiye ayırarak (çok TV izleyen ve az TV izleyen) televizyonun aile dinamikleri üzerindeki etkisini araştırmaktır. Aile Değerlendirme Ölçeği ve alt ölçekleri kullanılarak analiz yapılmıştır. Okul öncesi çocuklarla ilgili bilgiler, bu çocukların anne babalarına ulaşılarak elde edilmiştir. Anne babalar, çocuklarının TV izleme davranış formunun yanı sıra Aile Değerlendirme Ölçeğini doldürmüşlerdir. Elde edilen verilere göre, çok TV izleyen çocukların aileleri ile az TV izleyen çocukların ailelerinin, ailenin işlevleri açısından görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Alt boyutlar açısından incelendiğinde ailelerin genel olarak iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından genel anlamda sağlıklı bir işleve sahip olmadıkları söylenebilir. Buna göre TV izleme oranı ailenin işlevleri açısından bir farklılık oluşturmamaktadır. Bu bağlamda, ana-babaların çocukların TV seyretme sürelerini konusunda duyarlı olmalarında yarar vardır.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, Aile Değerlendirme Ölçeği, TV İzleme Süreleri, Okulöncesi, Çocuk.

THE EFFECTS OF TELEVISION ON THE EARLY CHILDHOOD CHILDREN: A STUDY ON THE FAMILY ASSESMENT DEVICE AND TELEVISION VIEWING TIME

ABSTRACT

The purpose of the study is to examine the effects of television viewing time on children and family dynamics by separating them into two groups (the most TV viewing and the least TV viewing children). The family assessment device and sub-scales were used in the analysis. The information and data about the pre-school period children were filled out by their parents. The parents were filled out the personal information and TV viewing habits forms as well as the Family Assessment Scale. According to the results, there were no statistically significant differences between the most TV viewing children and the least TV viewing children (pre-school) about their families and their families' functions. The analyses of the sub-scales have indicated that the families in general have no healthy functions on Communication, Roles, Emotional Reaction, Affective Involvement, Behavior Control and General Functioning. In according to the results, there were no statistically significant differences about family functions on TV viewing percentage. In the regards, parents have responsibilities on children's TV viewing time and habits.

Keywords: Television, Family Assessment Device, TV Viewing Time, Pre-school, Child.

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Mutlu, sağlıklı ve erdemli çocuk yetiştirmek sadece anne babaların değil bütün toplumun sorumluluğu olarak algılanmaktadır. Günümüzde yasa koyucular, eğitimciler, psikologlar ve uzmanlar gençlerin ahlak gelişimi ve karakter eğitimi konusunda yoğun tartışmalar yapmaktadır [3]. Karakter eğitimi; içinde toplumsal ahlaki değerlerin, yardımseverliğin, sorumluluğun, değerlere saygının, iyi yurttaş olmanın, bilgiyi arayıp bulmanın, açık fikirliliğin ve topluma hizmetin öğretildiği bir çeşit ahlak eğitimidir. Bu değerler toplumdan topluma değişebildiği gibi, aynı toplum içerisinde zamandan zamana da değişebilmektedir. Genelde her ne kadar ulusal düzeyde okullarda karakter eğitimi verilse de, toplumlarda gençlere ne tür değerlerin ve ahlaki ilkelerin kazandırılacağı konusunda pek bir uzlaşma sağlanmış görünmemektedir. Bu konuda en önemli eksiklik, özellikle kazandırılacak karakterin altında yatan psikolojik yapı ve kavramları tanımlamaya katkı sağlayacak araştırma ve kuramların olmamasıdır.

Karakter eğitime temel olan kuramsal çerçeveyi ise ilk Piaget [30] 1932 yılında ve Kohlberg [18 ve 19] 1981, 1984 yıllarında oluşturmuştur. Fakat her iki kuramcı da çalışmalarını ahlaki davranışlardan daha çok ahlaki yargılamanın gelişimi üzerine odaklandırmışlardır. Son zamanlarda araştırmacılar gençlerdeki karakter eğitimi kapsamında empati ve özgecilik gibi olumlu sosyal davranışların geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadırlar [20]. Fakat bu çalışmalar çoğu zaman gençlerin ve çocukların karakter yapısının altında yatan mekanizmaların işleyişi hakkındaki soruları cevapsız bırakmaktadır. Bu nedenle ergenlik ve çocukluk döneminde karakterin önemli bileşenlerinden olan olumlu ve olumsuz sosyal davranışların altında yatan yapıların araştırılması ergenlerin ve çocukların pozitif gelişiminin sağlanmasına önemli bir katkı getirecektir.

Seligman ve Csikszentmihalyi [37] 2000 yılında pozitif genç gelişimini tanımlama ve anlama konusunda kapsamlı bir şema oluşturmuşlardır. Pozitif psikoloji, insanların psikolojik iyiliğinin sağlanması ve sürdürülmesi için üç temel koşul öne sürmüştür (a) bireylerin mutluluk ve yaşam doyumu gibi öznel pozitif deneyimleri, (b) pozitif bireysel özellikler ve değerler ve (c) aile ve okul gibi pozitif kurumlar. İlk iki alan son alan tarafından beslenmekte, araştırma ve uygulama girişimleri bu noktaları esas alarak hareket edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Seligman[36] 2002 de yeni bir dal olan pozitif psikoloji alanı bireylerin güçlü yönlerini daha da geliştirerek zayıflıklarını ve olumsuzluklarını azaltmayı hedeflemektedir.

Aynı zamanda araştırmacılar tarafından ergenlik ve çocuklukta sosyal bir problem olarak değerlendirilen saldırgan ve riskli davranışların önlenmesi de bir o kadar büyük bir öneme sahiptir [8]. Bu nedenle ergenliğe geçiş döneminde yaygın olarak gözlenen saldırganlık ve akran zorbalığının ve olumlu sosyal davranışın gelişimi ile daha ileri ergenlikte tepkisellik ve kendini kontrolde zayıflık gibi özellikler ile toplum yararına etkinliklere katılma ve topluma ilgi gösterme gibi olumlu sosyal davranışların incelenmesi gençlerin sağlıklı ve üretken birer yetişkin ve iyi birer vatandaş olarak yetişmesine ışık tutacaktır. İlgili literatür kapsamında ülkemizde ergenler ve çocuklarla yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu araştırmaların oldukça kısıtlı sayıda ve daha dar kapsamlı [15 ve 29] olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca ergenlere ve çocuklara yönelik müdahale ve eğitim programlarının oldukça yeni olduğu görülmüştür [16 ve 34]. Sonuç olarak, ülkemizdeki ergenler ve çocukların pozitif gelişimlerini anlama ve desteklemeye yönelik çalışmalara ışık tutacak ampirik ve uygulamaya yönelik çalışmalara büyük bir ihtiyaç vardır.

Yapılan araştırmaların birçoğu [6, 7, 12 ve 35] saldırganlık ve olumlu sosyal davranışların birbiri ile negatif yönde ilişkili olduğunu göstermektedir. Yukarıda belirtilen çalışmalarda olumlu sosyal davranışlar, bir başkasının yararına olacak davranışları gönüllü olarak gerçekleştirmek anlamında tanımlanmıştır. Diğer kişinin

bakış açısını alabilme ve empati gibi eğilimler, yardımseverlik gibi olumlu sosyal davranışlar ile pozitif bir ilişki göstermektedir[11]. Olumsuz sosyal davranışlar ise, genel anlamda diğer insana sözel ya da psikolojik olarak zarar veren davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Anne babalar çocukların sosyal gelişimlerinde ve karakter oluşumlarında hayati bir role sahiptir. Yapılan araştırmalar bu sonucu destekler niteliktedir. Örneğin farklı anne baba tutumları olumlu ve olumsuz ergen ve çocuk davranışı ile ilişkilidir [27]. Sosyalleşme sürecine ilişkin çalışmalar, bazı anne baba uygulamalarının (demokratik anne baba tutumu) çocuğun diğerlerine karşı olumlu yönelimini arttırdığını göstermektedir. Yüksek düzey anne baba sevecenliği ve demokratik çocuk yetiştirme olarak tanımlanan demokratik anne baba tutumu, tutarlı bir şekilde çocukların akranlarıyla paylaşım gibi olumlu sosyal davranışlarıyla ilişkili bulunmaktadır [2]. Ayrıca anne-babalar ve öğretmenler çocuk ve ergenlerle ilişkilerinde paylaşım, yardım ve işbirliği gibi olumlu sosyal davranışlarıyla model olarak ve onların bu tür davranışlarını pekiştirerek olumlu sosyal gelişimlerini etkilemektedir. Krebs (1970) model alınan kişilerin olumlu sosyal davranışlar üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir[21].Yapılan çalışmalar anne ve babalarıyla sıcak, yakın ve destekleyici bir ilişki içerisinde olan ergenler ve çocukların daha fazla olumlu sosyal davranış gösterme eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur [22 ve 23]. Benzer şekilde anne-baba ile olumlu ilişkiye sahip gençlerin diğer insanlara karşı daha fazla olumlu davranış sergiledikleri gözlenmektedir. Ayrıca öğretmenlerin olumlu rol modeli olmaları da gençleri riskli davranışlardan koruyabilmekte ve olumlu gelişimi destekleyebilmektedir [32].

Anne babalar çocuk ve ergen gelişiminde önemli bir fonksiyona sahip oldukları kadar, olumsuz, tutarsız, otoriter ve sert uygulamalarıyla ya da çocuk yetiştirme stilleriyle ve çocuk/ergenlerin davranışlarını izlemedeki yetersizlikleriyle olumsuz çocuk ve ergen gelişimine ortam hazırlayabilmektedir. Olweus anne babaların fiziksel ceza uygulamaları ile erkeklerin saldırganlık düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu bildirmiştir [25]. Rıcan, Klicperova, Koucka, anne babalarını demokratik tutuma sahip olarak algılayan çocukların özellikle bağımsızlıklarını ve otonomilerini destekleyen çocuklara göre zorbalık davranışlarına daha az katıldıklarını gözlemlemişlerdir[31]. Benzer şekilde güvensiz ve demokratik olmayan okul ortamları da olumsuz sosyal davranışlara zemin hazırlamaktadır [14].

Bunun yanında toplumsal gerçekliği kavramayı amaçlayan sosyal psikoloji alanında medya ve televizyon konusuna günümüzde giderek daha fazla önem verilmektedir. Bunun sebebi, medya ve televizyonun etkisinin kısa dönemde değil, uzun dönemde kendini göstermesidir [1]. Çocuklara yönelik televizyon yayınlarının içerikleri, eleştirilerin büyük bir kısmını oluşturmaktadır [5]. Televizyonun çocuk izleyicilere etkisi üzerine yapılan bir araştırmada, televizyonu yiyeceklerden hamburgere, içeceklerden kolaya benzettikleri ortaya çıkmıştır [9]. Çok fazla televizyon izleyen çocuklar da şu sorunların oluştuğu görülmektedir: Yemeden içmeden kesilme, uyuma güçlüğü, kötü rüyalar ve kabuslar görme, okul ödevlerini yapmada isteksizlik, hayal dünyasında yaşama, yaratıcılığın yerini televizyondaki karakterleri taklit etme, içine kapanma, gerçeklerden kaçma, bağımlı olma, pasifleşme, yalnızlığa itilme, saldırganlaşma ve kendini ifade etme sıkıntısı yaşama v.b. [17].Özel kanalların sayısının artmasıyla birlikte programların kalitesinde bir düşüş olduğu, çizgi filmlerde bile saldırganlık, cinsellik, kötü konuşmalar olduğu bilinmektedir. Çocukların gelişimine zarar vermeyen pek çok çocuk programlarının reklâm arasında, gece gösterilecek olan bir filmin saldırganlık dolu sahneleri çocukların bundan olumsuz şekilde etkilenebileceği düşünülmeksizin gösterilebilmektedir. Söz konusu bu araştırmalarda bireylerin TV izleme oranlarının, onların empati, yalnızlık, saldırganlık, anne baba tutumları ve çatışma çözme stillerine etkisine

ilişkin bulgulara yeterince yer verilmediği gözlenmiştir. Bu nedenle araştırma önemli bulunmuştur.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmanın önemi, okul öncesi dönemdeki çocukların haftalık TV izleme süreleri açısından yapılan gruplandırmaya göre az TV izleyenlerle çok TV izleyenlerin aile değerlendirme ölçeğinin;

- Problem çözme (PRÇ)
- İletişim (İLT),
- Roller (ROL),
- Duygusal Tepki Verebilme (DTV),
- Gereken İlgiyi Gösterme (GİG),
- Davranış Kontrolü (DVK) ve
- Genel İşlevler (GNİ) alt boyutlarından elde ettikleri ortalama puanlara göre görüşleri arasında anlamlı farklılık var mıdır? sorularına cevap aramasıdır.

3. DENEYSEL YÖNTEM (EXPERIMENTAL METHOD)

3.1. Evren ve Örneklem (Population and Sampling)

Bu çalışmanın evrenini, Ankara ili merkezinde bulunan tam bağımsız anaokullarında okuyan çocuklar oluşturmuştur. Öncelikle anne-babalardan çocuklar için bilgi alınmıştır. Okul öncesi (8 farklı anaokulu) ve onların anne babalarına uygulanan ölçümler, temsili-seçkisiz örnekleme yöntemiyle ve değişik sosyo-ekonomik statüleri yansıtacak şekilde rastgele seçilen eşit sayıda kız ve erkek çocuğa yapılmıştır. Bu çalışma, erken çocukluk (4 yaş {n=20}, 5 yaş {n=20}, 6 yaş {n=20}) çocuklara uygulanmıştır. Bu çocuklardan oluşan gruplar televizyon izleme süreleri açısından iki gruba ayrılmıştır. Bu iki grup televizyonu en az izleyen ve en fazla izleyenler olarak ikiye ayrılmış ve üst ve alt yüzde 27'lik dilim analiz için seçilmiştir. Buna göre okul öncesi çocuklardan 16 kişi çok TV izleyen, 16 kişi de az TV izleyen çocuklar olarak sınıflandırılmıştır. Okul öncesi çocukların anne ve babaları tarafından doldurulan form ve ölçekler yardımıyla; demografik özellikler ve aile değerlendirme ölçeği araştırılmıştır.

Araştırmanın örneklemi; M.E.B.'nin SED (Sosyo-Ekonomik Düzey) bakımından ortak olarak belirlediği semtlerden seçilen okul öncesi dönemde 60 çocuk ve 60 anne baba, olmak üzere toplam 120 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırmanın temel bağımsız değişkeni olan çocukların TV izleme oranları ise şöyle belirlenmiştir.

3.2. Televizyon (TV) İzleme Davranışının Okul-Öncesi Çocuklarda Sınıflandırılması (The Classification of TV Viewing Behaviors of the Pre-School Children)

Araştırma soruları çok TV ve az TV izleme davranışlarına göre karşılaştırma içerdiği için çocukların TV izleme süreleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada okul öncesi dönem çocukların ebeveynleri tarafından doldurulan televizyon izleme davranışlarının sınıflandırılması için formlarda buna ilişkin sorular sorulmuştur. Katılımcılardan bir hafta boyunca her gün otuz dakikalık zaman dilimlerinde hangi programları izlediklerini işaretlemeleri istenmiştir. TV izleme davranışı formunda her gün için 5:00-5:30, 5:30-6:00, 6:00-6:30 gibi 30 dakikalık zaman dilimleri oluşturulmuştur. Daha sonra bir ergen ya da bir çocuğun annesi veya babası bir gün boyunca çocuklarının TV izledikleri bu zaman dilimlerini işaretleyerek TV izleme formunu doldurmuşlardır. Bu formlardaki 30 dakikalık dilimlerin bir haftalık toplamı, bir ergenin ve çocuğun bir hafta boyunca ne kadar süre TV izlediğini vermektedir. TV izleme oranlarına göre ergenler ve çocuklar sıraya konulmuştur. Otuz dakikalık zaman diliminin bir haftalık toplamı, çocukların en az TV izleyenler ve en fazla TV izleyenler olarak yüzde 27'lik üst ve

alt dilimler şeklinde ayrılmasında kullanılmıştır. Okul öncesi çocuk grubunda 60 katılımcıdan 16 tanesi yüzde 27'lik alt dilimi (en az TV seyreden çocuklar) ve 16 tanesi yüzde 27'lik üst dilimi (en fazla TV seyreden çocuklar) oluşturmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Araştırma için gerekli olan veriler başlıca üç gruptan elde edilmiştir. Bunlar çocuklar ve ebeveynlerdir. Bu kesimlerden verilerin nasıl toplandığı şöyle özetlenebilir. Önceden öğretmenler aracılığıyla belirlenen anne babalara, araştırma hakkında okulda düzenlenen veli toplantısı ile bilgilendirme yapılmıştır. Bu bilgilendirme toplantısından sonra araştırmaya katılmayı kabul eden velilerden form ve ölçekler kullanılarak veri toplanmıştır. Okul öncesi dönemde bulunan çocukların anne babalarından formları doldurmaları ve çocuklarının izledikleri programları bir hafta boyunca TV izleme sürelerini günler itibarıyla 30 dk'lık süreler biçiminde formlara kayıt etmeleri istenmiştir. Bu çocuklara ilişkin doldurulmuş formlar anaokulu öğretmenleri tarafından araştırmacıya teslim edilmiştir. Okulöncesi dönem çocukları için yalnızca Aile Değerlendirme Ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırma bittikten sonra araştırma sonuçları, çocuklara, ailelerine ve öğretmenlere okul idaresince ayarlanan bir zamanda sunulmuştur. Toplanan veriler ise şöyle özetlenebilir.

Demografik özellikler olarak; aile geliri, anne baba mesleği ve eğitim düzeyi, okuldaki not ortalaması, akademik başarısından memnun olup olmaması, okuldan hoşlanma düzeyi, aldığı eğitimin kendi yaşamındaki önem derecesi, okula devam durumu, hangi düzeye kadar okumayı planladığı ve büyüyünce ne olmayı istediği, bir günde televizyon karşısında geçirdiği süre, televizyonda izlediği programlar, gün içerisinde yaptığı diğer aktiviteler vb. değişkenler ele alınmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları (Data Collection Tools)

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu (Personal Information Form)

Bu formda; katılımcıların yaşı, ne kadar süredir Ankara'da yaşadıkları, ailenin toplam geliri, kardeş sayıları, anne babalarının eğitim düzeyleri vb sorular yer almaktadır. Ayrıca bilgi formunda, okul ortamı ve akademik konularla ilgili okuldaki not ortalaması (okul müdürlüğünden elde edilen bilgilerle de doğrulanmıştır), çocuğun akademik başarısından memnun olup olmaması, okuldan hoşlanma düzeyi, aldığı eğitimin kendi yaşamındaki önem derecesi, okula devam durumu, hangi düzeye kadar okumayı planladığı ve büyüyünce ne olmayı istediği, bir günde televizyon karşısında geçirdiği süre, televizyonda hangi programları izlediği, gün içerisinde yaptığı diğer aktivitelerin neler olduğu ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.4.2. Aile Değerlendirme Ölçeği (Family Assessment Device)

Bu ölçek Mc Master Family Assesment Device A.B.D.'de Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi tarafından Aile Araştırma Programı çerçevesinde aile işlevlerini çeşitli boyutlarda ölçmek üzere geliştirilmiştir [24]. Türkçeye 1990 yılında I. Bulut tarafından uyarlanmıştır [4]. Ailelerin algılamalarına göre ailenin işlevlerini hangi alanlarda yerine getirdiği veya getirmediğini kendini bildirim (self-report) yoluyla değerlendirilmesini sağlayan bir ölçektir. Örneklem grubunda yer alan anne ve babalar tarafından ayrı ayrı olarak Aile Değerlendirme Ölçeği (A.D.Ö) doldurulmuştur. 12 yaş üzerindeki tüm aile üyelerine ve denegin kendisine aile işlevlerini değerlendirmek amacıyla uygulanabilmektedir.

Toplam 60 madde ve yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçekler; Problem Çözme (PRÇ), İletişim (İLT), Roller (ROL), Duygusal Tepki Verebilme (DTV), Gereken İlgiyi Gösterme (GİG), Davranış Kontrolü (DVK) ve Genel İşlevlerdir (GNİ). Ölçek; "Aynen katılıyorum" 1 puan ile "Hiç katılmıyorum" 4 puan arasında değişen 4 seçenek üzerinden puanlanmaktadır. Ölçeği oluşturan maddelerde iki tür ifade

bulunmaktadır. Bunlar sağlıklılık ve sağlıksızlık gösteren ifadelerdir. Bazı maddelerde "Aynen katılıyorum" seçeneği sağlıklı aile işlevlerini gösterdiği halde, diğerlerinde "Hiç katılmıyorum" seçeneği sağlıklılık göstergesi olmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde, hesaplamada kolaylık sağlamak amacıyla sağlıksızlık gösteren maddelere verilen puanlar 5 ten çıkarılarak her maddede "Aynen katılıyorum" seçeneğinin en sağlıklı aile işlevini "Hiç katılmıyorum" seçeneğinin ise en sağlıksız aile işlevini göstermesi sağlanmıştır [4]. Teorik olarak 2 puanı sağlıklı ve sağlıksız işlevleri ayırt eden bir puan olarak kabul edilmiştir. 1 ile 4 arasında değişen puanlara göre 2'nin kesim puanı olarak alınmış olması sağlıksızlık alanının daha geniş tutulduğunu göstermektedir. Eğer aile işlevlerinde puan ortalamaları 2'nin üzerinde ise bu sağlıksızlığa doğru gidişin bir göstergesidir [4].

Ölçeğin güvenilirlik çalışması, iç tutarlılık ve puan değişmezliği açısından incelenmiştir. Alt ölçeklerin Cronbach-Alfa katsayıları .38 ile .86 arasında değişmektedir, ölçeğin toplam bir puanı olmadığından, her alt ölçek için test - tekrar test korelasyonu Pearson-Momentler Çarpımı ile hesaplanmıştır. Alt ölçekler için korelasyon katsayıları en düşük .62 ile en yüksek .90 arasında verilmiştir, ölçeğin geçerlik çalışması yapı geçerliliği ve uyum geçerliği ile sınanmıştır. Yapı geçerliği boşanma sürecinde olan ve olmayan, ruh hastası üyesi bulunan ve bulunmayan gruplarla araştırılmıştır. Ölçek, grupları manidar düzeyde ayırt etmektedir. Ölçeğin uyum geçerliği Evlilik Yaşam Ölçeği kriter alınıp 25 evli çifte her iki ölçek uygulanarak yapılmıştır. Genel işlevler alt ölçeği ile hesaplanan korelasyon katsayısı .66 dır. Bu bulgular, ölçeğin psikometrik özelliklerinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir [4, 10, 13, 26 ve 28].

4. BULGULAR (FINDINGS)

Bulgular, alt başlıklar ve araştırmanın amaçlarıyla birlikte ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle amaçlar da belirtilmiştir.

4.1. Kişisel veriler (Personal Information)

Okul öncesi eğitimdeki çocukların annelerin eğitim düzeyi bakıldığında, %53'nün üniversite, %36, 7 lise ve %1,7'unun ilkökul mezunudur. Babaların eğitim düzeyinde ise üniversite %51,7 ile en yüksek düzeyde iken bunu %31,7 ile lise mezunları izlemiştir. Ortaokul mezunları ise %1,7 ile en düşük düzeyde yer almıştır. Ortalama anne yaşı 32,5 ve ortalama baba yaşı 36'dır.

Buna ek olarak, çocukların %47'sinin tek çocuk olduğu ve %52'sinin tek kardeşe ve %1,7'sinin iki kardeşe sahip olduğu saptanmıştır. Ailenin gelir durumuna bakıldığında %27'sinin 2001-3000 YTL, %53'ünün 1001-2000 TL, %20'sinin da 500-1000 TL aldığı belirlenmiştir.

4.2. TV İzleme Süreleri (TV Watching Time)

Okul öncesi çocukların TV izleme süreleri daha önce açıklandığı gibi ebeveynleri tarafından doldurulan anket verileri ile belirlenmiştir. Ankette TV izleme süreleri günlük 30 dk'lık dilimler halinde belirlenmiş ve ebeveynler çocuklarının günün hangi dilimlerinde TV izlediklerini dikkate alarak işaretleme yapmışlardır. Bu veriler haftalık izleme süresi biçiminde toplanmış ve çok izleme süresinden az izleme süresine doğru çocuk ve ergenler sıraya konulmuştur. Daha sonra veri toplanan grubun (çocuklar ve ergenler) üst yüzde 27'si çok TV izleyenler, alt yüzde 27'si az TV izleyenler olarak sınıflandırılmıştır. Karşılaştırmalı veriler bu sınıflandırmaya göre yapılmıştır. Okul öncesi çocuklarla ilgili olarak yapılan sınıflandırmaya ilişkin veriler Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Çocukların TV izleme süreleri
(Table 1. Children TV viewing time)

Gruplar		\bar{X}	SS	d	Levene (F)	An.Düz.	t	An.Düz.
Çok TV izleyen	6	10,875	2,506	0	15,233	0,000*	14,190	0,000*
Az TV izleyen	6	1,406	0,916	0	15,233	0,000*	14,190	0,000*

*p < 0,05 anlamlı fark vardır

Okul öncesi çocukların TV izleme süreleri karşılaştırması için öncelikle parametrik test varsayımı Levene testi ile belirlenmiş ve dağılım normal olmadığı görülmüştür. Bu nedenle parametrik olmayan bir t testi olan Mann - Whitney U testi ile iki grubun TV izleme süreleri karşılaştırılmıştır. Görüldüğü gibi p<0,05 düzeyinde anlamlı fark belirlenmiştir. Başka bir deyişle haftalık TV izleme süreleri açısından çok TV izleyen ve az TV izleyenler olarak yapılan sınıflandırmaya göre gruplar arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu nedenle, yapılan alt ve üst grup yüzde 27'lik gruplandırma doğrulanmıştır. Sonuç olarak çok TV izleyen çocukların haftada ortalama 10 saatin üzerinde TV izlerken, az TV izleyenler olarak sınıflandırılan grubun ise ortalama 1 saatin üstünde TV izlediği belirlenmiştir.

Amaçlara göre elde edilen veriler aşağıda verilen Tablo 2'de ele alınmıştır.

Tablo 2. Okul öncesi dönemdeki çocuklara ilişkin aile değerlendirme ölçeği verileri
(Table 2. The results of the pre-school children family assessment device)

Gruplar	N	\bar{X}	SS	sd	Levene (F)	An.Düz (p)	t	An. Düz (p)
Altboyut 1: Problem çözme (PRÇ)								
Çok TV izleyen	16	1,532	0,448	30	0,033	0,857	1,479	0,149
Az TV izleyen	16	1,322	0,341	30	0,033	0,857	1,479	0,149
Altboyut 2: İletişim (İLT)								
Çok TV izleyen	16	2,416	0,212	30	0,156	0,696	0,865	0,394
Az TV izleyen	16	2,454	0,195	30	0,156	0,696	0,865	0,394
Altboyut 3: Roller (ROL)								
Çok TV izleyen	16	2,750	0,359	30	0,044	0,834	- 0,328	0,745
Az TV izleyen	16	2,789	0,324	30	0,044	0,834	- 0,328	0,745
Altboyut 4: Duygusal Tepki verebilme (DTV)								
Çok TV izleyen	16	2,781	0,342	30	0,152	0,700	- 0,436	0,666
Az TV izleyen	16	2,833	0,333	30	0,152	0,700	- 0,436	0,666
Altboyut 5: Gereken ilgiyi gösterebilme (GİG)								
Çok TV izleyen	16	2,866	0,252	30	0,167	0,686	0,851	0,452
Az TV izleyen	16	2,794	0,221	30	0,167	0,686	0,851	0,452
Altboyut 6: Davranış kontrolü (DVK)								
Çok TV izleyen	16	2,933	0,256	30	1,108	0,301	0,083	0,935
Az TV izleyen	16	2,923	0,217	30	1,108	0,301	0,083	0,935
Altboyut 7: Genel İşlevler (GNİ)								
Çok TV izleyen	16	2,510	0,171	84	2,779	0,106	-0,798	0,431
Az TV izleyen	16	2,713	1,003	84	2,779	0,106	-0,798	0,431

Okul öncesi dönemdeki çocukların haftalık TV izleme süreleri açısından yapılan gruplandırmaya göre az TV izleyen çocuklarla çok TV

izleyen çocukların ebeveynlerinin görüşlerine aile değerlendirme ölçeğinin;

- Problem çözme (PRÇ)
- İletişim (İLT),
- Roller (ROL),
- Duygusal Tepki Verebilme (DTV),
- Gereken İlgiyi Gösterme (GİG),
- Davranış Kontrolü (DVK) ve
- Genel İşlevler (GNİ)

alt boyutlarından elde edilen ortalama puanlara göre görüşler arasında anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırmaya katılan okul öncesi dönem çocukların ebeveynlerine aile değerlendirme ölçeği uygulanarak, ailelerin algılamalarına göre ailenin işlevlerini hangi alanlarda yerine getirdiği veya getirmediğini belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçekte yedi alt boyut vardır. Tüm alt boyutlar açısından öncelikle Levene testi ile parametrik test varsayımı test edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre tüm alt boyutlar açısından $p>0,05$ düzeyinde anlamlı fark belirlenmemiştir. Bu nedenle parametrik test varsayımı sağlandığı için tüm alt boyutlar bağımsız gruplar t testi ile çözümlenmiştir. Elde edilen verilere göre çok TV izleyen çocukların aileleri ile az TV izleyen çocukların ailelerinin, ailenin işlevleri açısından görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Alt boyutlar açısından incelendiğinde ailelerin sadece problem çözme alt boyutu açısından sağlıklı bir işleve sahip olduğu (ortalamalar 2'nin altında), diğer tüm alt boyutlar açısından sağlıklı olmayan bir işleve sahip oldukları (ortalamalar 2'nin üstünde) söylenebilir. Buna göre TV izleme oranı ailenin işlevleri açısından bir farklılık oluşturmamaktadır.

5. SONUÇ ve TARTIŞMA (RESULT AND DISCUSSION)

Bu araştırmada, okul öncesi dönemdeki çocuklar az TV izleme ve çok TV izleme durumlarına göre aile ölçeği ve alt ölçekleri açısından karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada çocuklar en az TV izleyen ve en fazla TV izleyenler olarak iki gruba ayrılmıştır. Analiz için TV izleme süreleri haftalık olarak hesaplanmış, elde edilen veriler izleme süreleri açısından sıraya konulmuş ve üst yüzde 27'lik grup çok TV izleyenler, alt yüzde 27'lik grup ise az TV izleyenler olarak sınıflandırılmış ve tüm karşılaştırmalar buna göre yapılmıştır.

Araştırmaya katılan okul öncesi dönem çocukların ebeveynlerine aile değerlendirme ölçeği uygulanarak, ailelerin algılamalarına göre ailenin işlevlerini hangi alanlarda yerine getirdiği veya getirmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre çok TV izleyen çocukların aileleri ile az TV izleyen çocukların ailelerinin, ailenin işlevleri açısından görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Alt boyutlar açısından incelendiğinde ailelerin sadece problem çözme alt boyutu açısından sağlıklı bir işleve sahip olduğu (ortalamalar 2'nin altında), diğer tüm alt boyutlar açısından sağlıklı olmayan bir işleve sahip oldukları (ortalamalar 2'nin üstünde) söylenebilir. Başka bir deyişle ailelerin genel olarak iletişim, roller, duygusal tepki, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler açısından genel anlamda sağlıklı bir işleve sahip olmadıkları söylenebilir. Buna göre TV izleme oranı ailenin

Bu bulgulara dayalı olarak önerilerin bir tanesi çocukların TV izleme sürelerinin aile dinamiklerine etkilerini hem ulusal ve uluslararası literatürde, hem de ülkemizde araştırması açısından bundan sonraki çalışmalara önemli bir katkı getirmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular ile çocuklarda gelişmesi istenmeyen saldırganlık, yıkıcı çatışma stilleri, olumsuz anne-baba tutumu, gibi davranışların engellenmesine yönelik geliştirilecek önleme ve müdahale programlarına katkı sağlanabilir. Araştırmadan elde edilen bulguların televizyon ile ilgili düzenlemelerin yapılması ve eğitim ve

uygulamalarına katkı sağlaması beklenebilir. Bunun için ilgili kesimler araştırmanın sonuçlarından yararlanmalıdır. Bu çalışma sonuçlarıyla hedef kitlenin TV izleme davranışlarının belirlenmesi hakkında bir ölçüde bir katkı sağlanmıştır. TV programlarının içeriğinin bu araştırmadaki boyutlar açısından da bireyler üzerindeki etkisi araştırılabilir.

Bu bağlamda, ana-babaların temel görevleri çocukların sevgi, ilgi, eğitim, barınma gibi ihtiyaçlarının karşılanması dışında çocukların TV seyretme sürelerini konusunda duyarlı olmalarında yarar vardır. Dolayısıyla araştırma bulguları, anne babaların TV seyretme süreleri konusunda çocuklara karşı bilgilendirici, dikkatli ve duyarlı olmaları konusunda da önemli mesajlar vermektedir.

NOT (NOTICE)

Bu makale TÜBİTAK SOBAG grubu tarafından desteklenen 105K128 no'lu Hızlı Destek Programı projesinden sağlanan destek ile yazılmıştır.

KAYNAKÇA (REFERENCES)

1. Anderson, C.A. and Catherine, M.F., (1986). "Affect of the Game Player: Short Term Effects of Highly and Mild Aggressive Video Games", *Personality and Social Psychology Bulletin*, vol. 12, no.4, pp:390-402. <http://www.psychology.iastate.edu/faculty/caa/abstracts/1985-1989/86AF.PDF> (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2007)
2. Baumrind, D., (1989). "Rearing competent children", W. Damon(ed.). *Child development today and tomorrow*, San Francisco: Jossey-Bass.
3. Berkowitz, M.W. and Bier, M.C., (2004). "Research-based character education", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591, pp:72-85.
4. Bulut, İ., (1990). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*. Özgül Yeliş Matbaası, Ankara.
5. Buschman, B.J. and Huesmann, R.L., (2007). "Short-term and Long-term Effects of Violent Media on Aggression in Children and Adults", *Arch Pediatr Adolescence Med*, vol. 160, pp:348-354. <http://archpedi.amaassn.org/cgi/reprint/160/4/348.pdf> (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2007)
6. Chapell, M., Casey, D., De La Cruz, C., Ferrell, J., Forman, J., Lipkin, R., Newsham, M., Crick, N.R., Bigbee, M.A., and Howes, C., (1996). "Gender differences in children's normative beliefs about aggression: How do hurt thee? Let me count the ways", *Child Development*, 67, pp:1003-1014.
7. Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., and Randall, B.A., (2003). "Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents", *Journal of Early Adolescence*, 23(1), pp: 107-134.
8. Crick, N.R. and Dodge, K.A., (1996). "Social information-processing mechanisms in reactive and proactive aggression", *Child Development*, 67, pp:993-1002.
9. Çuhadaroğlu, F., (1985). "Gençlerde benlik saygısı ile ilgili bir araştırma". XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, pp:107-108.
10. Doğan, S. ve ark. (2002). "Şizofrenide psikososyal yaklaşımlar: Ayaktan hastalar", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3, pp:69-74. <http://lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/apd/fulltext/2002/69.pdf> (Erişim Tarihi: 28 Kasım 2007).
11. Eisenberg, N. and Fabes, R.A., (1998). "Prosocial development", W. Damon (Series Ed.) & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology*, Vol.3: Social, emotional, and personality development 5th ed., pp.701-778. New York: John Wiley.
12. Epstein, N.B., Bolwin L.M., and Bishop D.S., (1983). "The McMaster Family Assessment Device", *Marital and Family Therapy*, 9, pp:171-180.

13. Esen-Danacı, A. ve ark. (2005). "Şizofreni hastalarında aile işlevselliği ile sosyal işlevsellik arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi", 7 (3), pp:103-108.<http://lokman.cu.edu.tr/psikiyatri/derindex/tp/fulltext/2005/103.pdf> (Erişim Tarihi: 28 Kasım 2007)
14. Flanagan, C.A. and Faison, N., (2001). "Youth civic development: Implications of research for social policy and programs" Social Policy Report, 15 (1), pp:3-14.
15. Gültekin, Z., (2003). Akran zorbalığını belirleme ölçeği geliştirme çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
16. Güvenç, G., (2004). Yoksul kesimdeki ergenlerin sosyal psikolojik açıdan güçlendirilmesi. TÜBİTAK Projesi.
17. Inceoğlu, Y., (1998). Medya ve Toplum, Der Yayınları, İstanbul.
18. Kohlberg, L., (1981). Essays on moral development: Volume I: The philosophy of moral development. San Francisco, CA: Harper & Row.
19. Kohlberg, L., (1984). Essays on moral development: Volume II: The philosophy of moral development. San Francisco, CA: Harper & Row.
20. Kumru, A., Carlo, G., and Edwards, C.P., (2004). "Olumlu sosyal davranışların ilişkisel, kültürel, bilişsel ve duyuşsal bazı değişkenlerle ilişkisi", Türk Psikoloji Dergisi, 19(54), pp:109-125.
21. Krebs, D.L., (1970). "Altruism-an examination of the concept and review of the literature", Psychological Bulletin, 73, pp:258-303.
22. Lamborn, S.D., Mounts, N.S., Steinberg, L., and Dornbusch S.M., (1991). "Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent, and Neglectful Families", Child Development, 62, pp:1049-1065.
23. Maccoby, E. and Martin, J.A., (1983). "Socialization in the context of the family: Parent-child interaction", P.H. Mussen (Series Ed.) & E.M. Hetherington (Vol. Ed.), Handbook of Child Psychology, Vol. 4: Socialization, personality, and social development (4th ed., pp. 1-101). New York: Wiley.
24. Miller, W., Epstein, N.B., Bishop, D.S., and Keitner, G.I. (1985). "The McMaster Family Assessment Device: Reliability and validity", Journal of Marital and Family Therapy. Vol 11, no.4, pp:345-356.
25. Olweus, D., (1980). "Familial and temperamental determinants of aggressive behavior in adolescent boys: A causal analysis", Developmental Psychology, 16, pp:644-660.
26. Özşenol, F. ve ark. (2003). "Engelli çocuğa sahip ailelerin aile işlevlerinin değerlendirilmesi", Gülhane Tıp Dergisi, 45 (2), pp:156-164. http://www.gulhanemedicaljournal.org/pdf/pdf_GMJ_58.pdf (Erişim Tarihi: 28 Kasım 2007)
27. Park, N., (2004). "The role of subjective well-being in positive youth development", The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 591, pp:25-39.
28. Palabıyıkoğlu, R.ve ark. "İntihar girişimlerinde bulunanların aile işlevlerinin değerlendirilmesi", XXVII Ulusal Psikiyatri Kongresinde bildiri.<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/fulltext/1071.pdf> (Erişim Tarihi: 28 Kasım 2007)
29. Pekel, N., (2004). "Akran zorbalığı grupları arasındaki sosyometrik statü, yalnızlık ve akademik başarı durumlarının incelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
30. Piaget, J., (1932). Moral judgement of the child. New York: Harcourt, Brace.
31. Rican, P. Klicperova, M., and Koucka, T., (1993). "Families of Bullies And Their Victims: A Children's View", Studia Psychologica, 35, pp:261-266.

32. Roth, J. and Brooks-Gunn, J., (2000). "What do adolescents need for healthy development? Implications for youth policy", Social Policy Report. 14 (1), pp:3-19.
33. Sağlık Bakanlığı, <http://sbu.saglik.gov.tr/CPGD/01.htm#02> (Erişim Tarihi: 08 Mart 2007).
34. Sayıl, M., Güre, A. ve Uçanok, Z., (2002). "Ergenliğe geçişte bilgilendirmenin ergenin bilgi düzeyi ve benlik algısına etkisi", Türk Psikoloji Dergisi, 17 (50), pp:47-58.
35. Schonert-Reichl, K.A., (1999). "Relations of peer acceptance, friendship adjustment, and social behavior to moral reasoning during early adolescence", Journal of Early Adolescence, 19(2), pp:249-279.
36. Seligman, M.E.P., (2002). Authentic happiness. New York: Free Press.
37. Seligman, M.E.P. and Csikszentmihalyi, M., (2000). "Positive psychology: An introduction", American Psychologist, 55, pp:5-14.